

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคคลในสังคม เป็นสิ่งบ่งบอกถึง
ความเจริญของประเทศชาติและท้องถิ่น จึงทำให้ทุกประเทศทั่วโลกถือเป็นพันธกิจที่ต้อง
จัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ประเทศไทยก็มีการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนมาโดยตลอดและ
มีพัฒนาการอันยาวนานนับเป็นเวลากว่าหนึ่งร้อยปีมาแล้ว โดยมีแผนการศึกษาชาติฉบับต่าง ๆ
ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา
พุทธศักราช 2542 พร้อมกันนั้นก็มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์
ระยะยาว 15 ปี ที่มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันทั้งประเทศ ดังแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2545 - 2559 ได้มีจุดมุ่งหมายประการหนึ่งที่เน้นการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม
ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมความรู้ความคิด
ความประพฤติกุศลธรรมของคน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของคนและ
สังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับฐานความรู้ของประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพ
ในการแข่งขันของประเทศ รวมตลอดถึงการสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และ
การเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยผสมผสานกับภูมิปัญญา
ที่มีอยู่เดิมอันจะทำให้เกิดความรู้ การเรียนรู้ และนวัตกรรมของภาคเศรษฐกิจและสังคมเพื่อ
การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 60)

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือ ซึ่งในปัจจุบันได้มี
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่ใช้ในสถานศึกษา
โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
(กรมวิชาการ, 2545, หน้า 9) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 (3) ความว่า การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอก
ระบบ และการศึกษาแบบอักษาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้
และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ
วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ, 2542, หน้า 22 - 23) มาตรา 27 วรรค 2 กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีหน้าที่
จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง อำเภอเมืองเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดชลบุรีที่มีสิ่งที่ดีควรนำมาจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในหลายด้าน เช่น สภาพทั่วไปของ อำเภอเมือง ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น สภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เศรษฐกิจท้องถิ่น ผู้นำและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ทรัพยากรและการท่องเที่ยว แนวทางในการทำนุบำรุง การให้ผู้เรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จะทำให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความรัก ความผูกพัน ความภูมิใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่า ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เพื่อให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาของเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้ศึกษา เพื่อสนองเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาในปัจจุบันและเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นี้ ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ไว้ 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐกิจ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งองค์ความรู้ทั้ง 5 สาระนี้ กรมวิชาการได้จัดลำดับประสบการณ์ในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) ในสาระการเรียนรู้ความรู้ว่า “ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดและภาคที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ในประเทศไทย และภูมิภาคใกล้เคียงในโลก” (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 18) ดังนั้นนักเรียนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นชั้นแรกของช่วงชั้นที่ 2 จึงควร ได้เรียนรู้สาระของท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนี้ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน และเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ มีความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานมรดกอันล้ำค่าในท้องถิ่นของตนให้คงอยู่สืบไป อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นสำคัญ ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นเป็นเรื่องราวที่ดีควรนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เพื่อช่วย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 27) ในมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 28 - 29) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 12) การดำเนินการเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามแนวทางการศึกษาดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรในโรงเรียน และชุมชน จะต้องทำความเข้าใจร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อสะท้อนปัญหา ความต้องการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนตลอดจนทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อบุตรหลาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ที่ให้สถานศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกสิทธิ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เนื่องจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งปัจจุบันการจัดการศึกษาควรต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นหรือชุมชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งยังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตามทักษะชีวิตของตนเอง และเป็นพื้นฐานการนำความรู้ไปใช้ให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตของตนเองต่อไป ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร และเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ ครอบครัว และท้องถิ่นได้ รวมทั้งให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรัก และความผูกพันกับท้องถิ่นได้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 9)

ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่ผ่านมา เห็นว่าผู้วิจัยส่วนมากนั้นเนื้อหาให้นักเรียนรู้และการสร้างเสริมเจตคติไม่มีความชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความแปลกใหม่จากเดิมโดยจะเน้นการสร้างเสริมเจตคติในกระบวนการเรียนการสอนให้มากขึ้น นอกเหนือจากให้ความรู้ด้านสาระความรู้ การเสริมสร้างเจตคติในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นี้จึงมีความแปลกใหม่จากเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของท้องถิ่นของตน คือ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เกิดความรัก ความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอำเภออื่นในจังหวัดชลบุรี และท้องถิ่นอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดอรุณญิกาวาส ที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้มาโดยการเจาะจง จำนวน 37 คน เพราะนักเรียนมีจำนวนจำกัด
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้อง ของโรงเรียนบ้านห้วยกะปิ มีนักเรียนรวม 37 คน ซึ่งได้มาโดยการเจาะจง

3. เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในครั้งนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเนื้อหาในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา (Taba, n.d. อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 151) และศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ของ สัจจ อุทรานันท์ (2532, หน้า 38 - 42) โดยผู้วิจัยได้ปรับกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. การสร้างหลักสูตร
2. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อมูลขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และสำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การจัดมวลประสบการณ์เพื่อทำหลักสูตร ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การวินิจฉัยความต้องการ กำหนดจุดประสงค์ เฉพาะ การเลือกเนื้อหา การจัดลำดับเนื้อหาสาระการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินผล

การทดลองใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยกะปิ ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการจัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การวัดความรู้ ทักษะ หรือวัดความสามารถของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมากจะใช้วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยของรายวิชาต่าง ๆ

การวัดเจตคติ หมายถึง การทำนายพฤติกรรม เพื่อวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งใช้แบบวัดเจตคตินิรूपแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อนำสิ่งที่ทราบจากการวัดเจตคติมาใช้ในการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพึงพอใจของผู้เรียนแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น

เกณฑ์ 80/80 หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในการเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งไม่ต่ำกว่า 80/80 (E_1/E_2)

80 (E_1) หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้รวมกัน

80 (E_2) หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น